

Kontrollkäik Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Haapsalu ja Kärkla kambritesse.

(1) 22.04.2010 viisid õiguskantsleri nõunikud läbi etteteatamata kontrollkäigud Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Haapsalu ja Kärkla kambritesse (edaspidi vastavalt Haapsalu ja Kärkla kamber).

Haapsalu ja Kärkla kambrid on Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri struktuuriüksused, mis teenindavad kogu Lääne Prefektuuri tööpiirkonda¹. Varasemalt on õiguskantsler kontrollinud Haapsalu ja Kärkla kambrid ühel korral (vastavalt 03.10.2008 ja 29.08.2007).

Nii Haapsalu kui ka Kärkla kambris viibivad kriminaalmenetluses vahistatud isikud (sh süüdimõistetud isikud, kelle suhtes käib uus kriminaalmenetlus), arestialused, kriminaalmenetluses kahtlustatavana kinnipeetud isikud, väärteomenetluse raames kinnipeetud isikud ning kainenemisele toimetatud isikud.

Haapsalu kambris on kinnipidamiskohti maksimaalselt 12. Lisaks on üks kamber kainenema toimetatud isikute jaoks, milles on neli kohta. Haapsalu kambri korrapidaja ruumis on üks, ca 1.3 m² sisustuseta kamber, mida politseiametnike kinnitusel kasutatakse erandjuhtudel isikute arestikambritesse vormistamise ajaks ning väga lühiajaliselt.

Kärkla kambris on kinnipidamiskohti kolm ja lisaks üks ühekohaline kainenestuskamber. Mõlema kinnipidamiskoha täituvus oli 2009. aasta jooksul stabiilselt suhteliselt kõrge (70-80%)².

Mõlemas politseihoones on lisaks eriliigilistele kambritele ka ametnike tööruumid, lühiajaliste kokkusaamiste ruumid/menetlustoimingute ruumid, toidujagamiseks mõeldud köök ning kinnipeetute pesemisruum.

Haapsalu kamber on kinnipidamistingimuste ja ametnike tööruumide osas tugevalt amortiseerunud ning puudub jalutushoov. Võrreldes õiguskantsleri eelmise kontrollkäiguga samasse hoonesse, kinnipidamistingimuste osas edasiminekuid paraku toimunud ei ole.³

Kärkla kamber on heade olmetingimustega ning kinnipeetutele on tagatud ka jalutushoovi kasutamise võimalus värskes õhus viibimiseks.

Kambrite personal koosneb politseiametnikest ja politseiteenistuses mitteolevatest töötajatest (spetsialistid). Mitte kummaski hoones ei ole tervishoiutöötajat, kes osutaks kinnipeetutele tervishoiuteenuseid ja sh dokumenteeriks kinnipeetute tervisesesundi kinnipidamiskohta saabumisel.

Kontrollkäigu hetkel viibis Haapsalu kambris kaheksa ja Kärkla kambris üks kinni peetud isik.

---

¹ Siseministri 30.09.2009 määrus nr 40 "Lääne Prefektuuri põhimäärus" § 4 lg 2 sätestab, et Lääne Prefektuuri tööpiirkond on Hiiu, Järva, Lääne, Pärnu, Rapla ja Saare maakond.

² Tuginedes õiguskantslerile Politsei- ja Piirivalveameti poolt edastatud igakuisele statistikale.

³ Eelmise kontrollkäigu kokkuvõte 28.10.2008 kiri nr 7-4/081663/0807463.

(2) Kontrollkäikudel kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväarikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kuidas on tagatud inimeste põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäikude raames intervjuusid kinnipeetutega läbi ei viidud. Küll aga kontrolliti mõlemas politseihoones eriliigilisi kambreid ja vesteldi põgusalt nendes viibinud kinnipeetutega. Kontrollkäikude raames külastati mõlemas hoones lisaks kambritele politseijaoskonna korrapidaja ruumi, toidujagamiseks mõeldud ruumi, pesemisruumi, lühiajaliste kokkusaamiste ruume/menetlustoimingute teostamise ruume ametnike tööruume ning Kärkla kambri ka jalutussoovi.

Samuti kontrolliti mõlemas politseihoones kõikide kontrollkäigu ajal kambrites viibinud kinnipeetute isiklike toimikuid. Pisteliselt kontrolliti kambrite töö arvestuse raamatut ja kainenema toimetatud isikute kohta vormistatud protokolle. Vesteldi ka ametnikega.

(4.1) Haapsalu kambri tingimused ja viibimise kestvus

Kontrollimisel selgus, et Haapsalu kambri kinnipidamistingimused ei vasta täies ulatuses õigusaktides ettenähtule. Lisaks tugevalt amortiseerunud ruumidele (sealhulgas kambritele), ei ole politseihoones jalutushoovi ning seetõttu ei saa kinnipeetud viibida värskes õhus.

Ebarahuldavatest tingimustest võib esile tuua näiteks selle, et kambrites ei ole piisaval määral loomulikku valgust, kuna kambritel aknad puuduvad. Mõnda kambritesse pääseb vähene loomulik valgus läbi kambriukse vastasseina akna (osad kambrid on ukse asemel varustatud avatavate trellidega, mis võimaldab valguse läbipääsu). Kõikides kambrites ei ole olemas õigusaktides ettenähtud sisustuselemente, nt lauda ja toole/pinke.

Amortisatsioonist ja loomuliku valguse puudumisest tulenevalt on üldine mulje kõnealusel politseihoones rusuv ning ebahügieenilist ilmet jättev.⁴

Kinnipidamiskohtades kinni peetud isikute inimväarikuse austamise nõue tuleneb eelkõige Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artiklist 3 ja põhiseaduse (PS) §-st 18. Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktika⁵ järgi koheldakse kinnipeetavat

---

⁴ Võrdluseks Kärklas kambrite ja nendes asuvate hügieeninurkade üldilme on puhas. Kambrites on aknad, mis tagavad piisava loomuliku valguse. Samuti jäi kontrollkäigu ajal kambri viibides mulje, et olemasolev ventilatsioon tagab piisava õhuringluse. Viimast kinnitas ka hallituse ning liigse niiskuse puudumine kambrites.

⁵ Nt EIÕK 08.11.2005 otsus asjas Alver vs. Eesti Vabariik, p 49 ja 50. 02.07.2009 otsus asjas Kochetkov vs. Eesti, p 39 ja 40: "**Tõrge! Ainult põhidokument.** Kohus kordab, et konventsiooni artikkel 3 kaitseb ühte demokraatliku ühiskonna kõige põhilisemat väärtust. Kõnealusel artikkel keelab igasuguse piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, sõltumata asjaoludest ja kannatanu käitumisest (vt Labita vs. Itaalia (suurkoda), nr 26772/95, punkt 119, EIÕK 2000-IV). Halb kohtlemine peab siiski saavutama minimaalse tõsidusastme, et selle suhtes oleks võimalik kohaldada artiklit 3. Kõnealusel minimaalse tõsidusastme hindamine on suhteline; see sõltub kõikidest konkreetse juhtumi asjaoludest, nagu näiteks halva kohtlemise kestus, selle füüsiline ja vaimne mõju ja mõnel juhul ohvri sugu, vanus ja tervislik seisund (vt Valašinas vs. Leedu, nr 44558/98, punkt 101, EIÕK 2001 VIII). 40 Kohus on korduvalt rõhutanud, et kaasnenu kannatused ja alandus peavad olema igal juhul suuremad kui vastava seadusliku kohtlemise või karistamisega paratamatult kaasnev kohtlemine või alandus. Isikult vabaduse võtmisega võib sageli selline kohtlemine või alandus kaasneda. [...] Kuid selle sätte kohaselt peab riik tagama, et isiku vahi all pidamise tingimused austaksid inimväarikust ning et selle meetme rakendamise viis ei põhjustaks talle kannatusi ega raskusi määral, mis ületaks kinnipidamisega paratamatult kaasneva kannatuse määra, ning et vangistuse ajal hoolitsetaks kinnipidamise erisusi silmas pidades piisavalt tema tervise ja heaolu eest (vt Kudła vs. Poola (suurkoda), nr 30210/96,

inimväärikust alandavalt siis, kui põhjustatud kannatused ja alandus ületavad sellise taseme, mida seostatakse tavaliselt seadusliku ravi või karistusega.⁶ Kinnipidamistingimused peavad olema sellised, mis tagaksid kinni peetud isiku tervise ja heaolu säilimise. Seejuures tuleb kinnipidamistingimuste hindamisel ennekõike arvesse võtta asjaolude koosmõju, nt kambrite sisustus, hügieenilisus ja isiku kinnipidamiskohta paigutamise kestus. Olulised võivad olla ka kinni peetud isiku sugu, vanus ja tervislik seisund. Seejuures ei oma tähtsust ametivõimude tegevuse eesmärk, s.t asjaolu, et ametivõimudel ei ole olnud eesmärki isikut alandavalt kohelda. Eesmärgi puudumine ei välista riigipoolset EIÕK art 3 rikkumist.

Riigikohus on täiendavalt märkinud inimväärikust alandavate tingimustega seonduvalt, et võimaliku kahjunõude perspektiivide seisukohast ei oma määravat tähtsust, kas ja millisel määral on mittenõuetekohased kinnipidamistingimused tingitud kinnipidamisasutuse personali käitumisest (ja süüst). Isiku õiguste rikkumise ulatuse ja võimaliku kahjunõude hindamisel on tähtis silmas pidada ka seda, et kinnipidamisasutuse mittenõuetekohased tingimused võivad eraldi võetuna olla mõjult mõõdukad, kuid kogumis kahjustada isiku õigusi ja vabadusi olulisel määral.⁷

Euroopa Vanglareeglistiku⁸ preambulis on toonitatud, et vabaduskaotusliku karistuse kohaldamine ja kinnipeetavate kohtlemine eeldab julgeolekuabinõude ja distsipliiniga arvestamist, kuid samal ajal tuleb tagada vanglas tingimused, mis ei riiva inimväärikust. Euroopa Vanglareeglistiku punkti 18.1 kohaselt tuleb kinnipeetava majutamisel austada tema inimväärikust, tagada võimalikul määral tema privaatsus, tervishoiu ja hügieeninõuete järgmine, ventilatsioon, valgustus ja küte. Punkt 4 rõhutab, et rahaliste vahendite puudumine ei õigusta selliseid vanglatingimusi, millega rikutakse kinnipeetavate inimõigusi.⁹

Ka Riigikohus on rõhutanud, et inimväärikus on kõigi isiku põhiõiguste alus ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse eesmärk. Inimväärika kohtlemise nõue laieneb ka kinnipeetavatele.¹⁰

Eesti õiguses sisalduvad olulisemad nõuded arestikambrite kinnipidamistingimustele vangistusseaduses ja siseministri 08.01.2008 määruses nr 3 "Arestimaja sisekorraeeskiri" (ASkE), millest mitmeid, nagu eelnevalt juba viidatud, Haapsalu arestikamber täita ei suuda. Haapsalu kambrites ei ole akna puudumise tõttu loomulikku valgust, puuduvad lauad ja pingid kinnipeetutele, olemasolev sisustus (magamisasemed) on amortiseerunud, kambriks olev tehisvalgus ei ole piisav ning niiskusest ja puudulikust õhuringlusest tingituna on kambrite seinad ja laed hallitusega osaliselt kaetud.

---

punktid 92-94, EIÕK 2000-XI). Kinnipidamistingimuste hindamisel tuleb arvesse võtta kõnealuste tingimuste kumulatiivset mõju ning samuti kaebaja esitatud konkreetseid väiteid (vt *Dougoz vs. Kreeka*, nr 40907/98, punkt 46, EIÕK 2001 II). Arvesse tuleb võtta ka ajavahemikku, mille jooksul isikut konkreetsetes tingimustes kinni peeti (vt *Kalashnikov vs. Venemaa*, nr 47095/99, punkt 102, EIÕK 2002 VI, ja *Kehayov vs. Bulgaaria*, nr 41035/98, punkt 64, 18. jaanuar 2005).

⁶ Analoogselt nt RKKHm 06.09.2007, nr 3-3-1-40-07, p 12: "Kinnipeetavad peavad vangla julgeoleku huvides taluma nii eesmärgipäraseid läbiotsimisi kui ka nende tavapäraseid tagajärgi."

⁷ RKKHko 10.09.2009, nr 3-3-1-24-09, p 9.

⁸ Kätesaadav arvutivõrgus: <http://www.coe.ee/?arc=&op=body&LaID=1&id=166&art=367&setlang=est>

⁹ RKKHko 21.04.2010, nr 3-3-1-14-10 p 8: "Riigikohtu varasemas praktikas on leitud, et soovitusliku iseloomuga Euroopa Vanglareeglistiku normid ei ole küll õiguslikult siduvad, kuid neid tuleks käsitada eesmärkide ja põhimõtetenähtena, mille täitmise poole püüelda ja millest võimaluse korral juhinduda Eesti õigusaktide tõlgendamisel ja rakendamisel." RKKHko 07.04.2010, nr 3-3-1-5-10 punktis 19 on riigikohus märkinud, et kinnipidamistingimused peavad olema võimalikult lähedased "Euroopa Vanglareeglistikus" sätestatule ning vanglal on kohustus selgitada ja tõendada, miks ei ole "Euroopa Vanglareeglistikus" seatud eesmärkide järgimine võimalik.

¹⁰ RKKHko 22.03.2006, nr 3-3-1-2-06, p 10.

Eelnevast tulenevalt tõdeb õiguskantsler taaskord, et Haapsalu kambris on piisavalt arenguruumi olme- ja kinnipidamistingimuste parandamiseks, mis tagaks ka kinnipeetute inimväärikuse suurema austamise. Samas on mõistetav, et arestikambrite kinnipidamistingimuste materiaalne kaasajastamine on kulukas ning riigi tänast majanduslikku olukorda arvestades äärmiselt keeruline. Tuleb nõustuda Riigikohtuga, kes on märkinud, et kinnipidamise ja vangistuse tingimused sõltuvad muu hulgas ka riigi majanduslikest võimalustest, kuid õigusvaidlustes saab majanduslikke võimalusi arvestada üksnes kaalumisruumi olemasolul. Majanduslike faktoritega ei saa õiguslikult põhjendada seaduses imperatiivselt sätestatud normide järgimata jätmist. Hoone ehituslikust eripärast tuleneda võiv akende puudumine kambris, jalutushoovi või raamatukogu puudumine on küll objektiivsed asjaolud, kuid need ei välista, et sellistes tingimustes isiku kinnipidamine on õigusvastane.¹¹

Õiguskantsler on varasemalt¹² märkinud, et üheks leevenduseks puudulikele kinnipidamistingimustele on väikeste sanitaarremontide teostamine ning teiseks kõnealusel politseihoones kinnipeetute viibimise aja piiramine. Eelkõige on see võimalik vahistatute (sh süüdimõistetud, kes on uues kriminaalasjas kahtlustatavad või süüdistatavad) puhul, kelle arestikambrisse paigutamine on ajutine ja reeglina seotud menetlustoimingute tegemise või kohtumenetlusega.

Kontrollkäigul Haapsalu kambrisse selgus arestikambri töö arvestuse raamatust¹³, et kõige kauem kõnealusel hoones viibinud isik oli R.R (04.01.2010-26.02.2010 ja 05.03.2010-13.04.2010).

Õiguskantsler on seisukohal, et isikute pikaajaline hoidmine Haapsalu kambris koostoimes arestikambri tingimuste ja jalutamisevõimaluse puudumisega võib kujutada inimväärikuse põhimõtte rikkumist. Riik peab tegema kõik endast oleneva, et kinnipeetule oleks tagatud kõik õigusaktides ettenähtud õigused.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveametile soovitus tagada, et Haapsalu kambris kinnipidamine oleks võimalikult lühiajaline ja üle ühe kuu kestva kinnipidamise korral paigutatakse isik ringi. Samuti teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveametile ettepaneku teostada kõnealusel põhimõtte täitmise üle Haapsalu kambris järelevalvet.

Lisaks palub õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveametil esitada ajakohane Lääne Prefektuuri kinnipidamiskohtade arengukava, millest nähtuksid plaanid kõikide prefektuuri kambrite kaasajastamise kohta.

---

¹¹ RKHKo 10.09.2009, nr 3-3-1-24-09, p 9. Lisaks on Riigikohus 21.04.2010 lahendi nr 3-3-1-14-10 punktis 15 märkinud, et jalutushoovi puudumist arestimajas ei saa käsitada kahju ärahoidmise objektiivse takistusena. [...] VangS § 93 lg 5 kohaselt võimaldatakse vahistatule tema soovil viibida vähemalt üks tund päevas vabas õhus. Seaduses imperatiivselt sätestatud normi olemasolu ei saanud vastustaja jaoks olla ootamatu. Seaduses ettenähtud kinnipidamistingimuste tagamine kuulub vastustaja mõjusfääri.

¹² Nt õiguskantsleri kontrollkäik Ida Politseiprefektuuri Rakvere ja Narva arestimajja, 15.01.2010 kiri nr 7-7/100052/1000239.

¹³ Kontrollkäigul vaadati töötaja arvestuse raamatuid seisuga alates 21.02.2010 ja alates 13.04.2010.

(4.2) Järelevalve teostamine Haapsalu kambri kainenestuskambris

Haapsalu kambri ametnikud leidsid kontrollkäigul, et äärmiselt vajalik oleks politseihoone ainus kainenestuskamber varustada videovalvega, mis parandaks kainenema paigutatud isikute julgeolekut. Kontrollkäigu ajal oli videovalve tagatud üksnes kambrispetsialisti tööruumis ning koridoris.

Kinni peetud isikute julgeoleku tagamise nõue tuleneb PS §-dest 13, 14, 16 ja 19. Ka politsei ja piirivalve seaduse § 7³⁰ lg 2 sätestab, et kainenema toimetatud isiku ohutuse tagamiseks teda jälgitakse.

PS § 16 sätestab, et igapähele on õigus elule. Seda õigust kaitseb seadus. Meelevaldselt ei tohi kellelki elu võtta. PS §-ga 16 sarnane regulatsioon on sätestatud ka EIÕK artiklis 2. PS § 16 sätestab isiku subjektiivse õiguse elule, millele vastab riigi kohustus mitte võtta inimese elu. Lisaks hõlmab § 16 ka riigi objektiivse kohustuse inimelu kaitsta. Kaudsemalt teenivad eesmärki kaitsta elu mitmesugused riiklikud abinõud avaliku korra ja julgeoleku, riigi- ja tervisekaitse jm valdkondades.¹⁴

PS § 13 lg 1 lause 1 sätestab üldnormina, et igapähele on õigus riigi ja seaduse kaitsele ning PS § 14 järgi on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. PS § 19 lg 2 järgi peab igapähele oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust (põhiõiguste kehtivus eraisikute omavahelises suhtlemises).

Neist ja mitmetest teistest põhiseaduse põhiõigusi sätestavatest normidest tuleneb seega riigi kaitsekohustus, mis mh kohustab riik teatud juhtudel võtma tarvitusele positiivseid abinõusid, sh kaitsmaks ühte inimest teise inimese õigusvastaste rünnete eest. Riigi kaitsekohustus on eriti oluline olukorras, kus viibitakse avaliku võimu volituste kohaldamise tulemusel avaliku võimu hoones võimaluseta sealt igal ajal vabatahtlikult lahkuda.

Ka EIK on rõhutanud, et EIÕK art 2 mitte üksnes ei kohusta riike mitte võtma inimeselt elu, vaid näeb ette positiivse tegutsemiskohustuse. S.t kohustuse võtta tarvitusele asjakohaseid ennetavaid meetmeid, tagamaks inimeste elu ja tervise säilimine – kaitsta isikut teiste isikute eest ning teatud juhtudel ka inimese enda eest. Eriti on esile tõstetud vastavat riigi kaitsekohustust nende isikute suhtes, kelle vabadus on võetud.¹⁵ Näiteks on EIK leidnud, et riik ei täitnud oma kaitsekohustust juhul, kui ohtlik kinnipeetav tappis oma kambrikaaslase¹⁶ ja juhul, kui kinni peetud isik sooritas kambris enesetapu¹⁷.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveametile ettepaneku leida võimalus Haapsalu kambri kainenestuskambris videovalve korraldamiseks.

(4.3) Kinnipeetu lähedaste teavitamine tema kinnipidamisest

Kinnipeetute isiklike toimikute kontrollimisel Haapsalu kambris selgus, et kinnipeetu isiklikus toimikus ei ole märgelt kinnipeetu lähedaste teavitamise kohta tema

¹⁴ P. Roosma. Kommentaarid §-le 16. – Juura. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2008, § 16 kom 3.

¹⁵ Vt nt EIÕK 16.10.2008 otsus asjas Renolde vs. Prantsusmaa, p 80 jj.

¹⁶ EIÕK 14.03.2002 otsus asjas Paul ja Audrey Edwards vs. Ühendkuningriigid.

¹⁷ EIÕK 16.10.2008 otsus asjas Renolde vs. Prantsusmaa.

kinnipidamiskohas viibimisest. Kärkla kambris viibis kontrollkäigu ajal üks kinnipeetav ning tema isiklikus toimikus ei olnud samuti otsesest märget lähedaste teavitamise kohta. Küll aga nähtus isiku vahi alla võtmise protokollist, et isik avaldas soovi, et teavitataks tema vanaema (protokollis märgitud lähedase nimi ja telefoninumber).

ASke § 5 lg 3 sätestab, et arestimaja ametnik kontrollib, kas kinnipeetule on võimaldatud tema kinnipidamisest teatamine ühele tema poolt nimetatud lähedasele ning selle mitterealiseerumisel tagab teatamise, välja arvatud juhul kui seaduses on sätestatud teisiti. Andmed (lähedase nimi, telefoni number ja teatamise kellaeg) lisatakse kinnipeetu isiklikku toimikusse.

Praktikas sõltub lähedaste teavitamise dokumenteerimine ja ka teavitamise korraldus sellest, millisel põhjusel isik arestimajas viibib, s.t millisel õiguslikul alusel isikult on vabadus võetud. Kontrollkäigul Haapsalu ja Kärkla kambris kinnipeetu isiklikest toimikutest märget lähedaste teavitamise kohta ei tuvastatud. Võimalik, et arestikambri praktikas on vastavad andmed kogutud kuskile mujale ning lisatakse kinnipeetu materjalide hulka näiteks tema lahkumisel arestikambri. Paraku ei õnnestunud kontrollkäigul arestikambri ametnikelt vastavat informatsiooni saada, kuna kontrollkäigust ei teavitatud prefektuuri ette ning seetõttu ei olnud arestikambrite juhte kontrollkäigu ajal kohal. Isiklikes toimikutes sisalduvad paki üleandmise taotlused ja taotlused helistamiseks annavad kinnitust selle kohta, et üldjuhul on lähedasi mingil ajahetkel teavitatud.

Varasemalt on õiguskantsler juhtinud Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri tähelepanu kinnipeetuga seotud materjalide korrektse vormistamise vajalikkusele Jõhvi kambri kontrollkäigu kokkuvõttes ning seetõttu ei pea õiguskantsler vajalikuks õiguslikku analüüsi siinkohal korrata.¹⁸

Õiguskantsler teeb Politsei- ja Piirivalvemetile soovitusel kontrollida, kas Haapsalu ja Kärkla kambris kontrollitakse kinnipeetu lähedase teavitamist kinnipeetu arestikambri viibimisest ja tagatakse soovi korral teavitamine arestimajja saabumisel ning kas vastav tegevus on nõuetekohaselt dokumenteeritud. Juhul, kui arestikambri ametnikud ei ole kõnealust kohustust täitnud, siis juhtida Haapsalu ja Kärkla kambri ametnike tähelepanu ASke § 5 lõikes 3 toodud kohustuse täitmise vajalikkusele.

(4.4) Kinnipeetu terviseseisundi dokumenteerimine

Kinnipeetute isiklike toimikute kontrollimisel mõlemas kambris selgus, et toimikutes ei ole dokumenteeritud tervishoiutöötaja poolt kinnipeetu terviseseisundit arestikambri vastuvõtmisel.

Esmase tervisekontrolli teostamata jätmise põhjuseks on mõlemas arestikambri asjaolu, et politseihoonetes puudub tervishoiutöötaja.

ASke § 7 lg 2 sätestab, et tervishoiutöötaja teostab arestimajja vastuvõetava kinnipeetu tervisekontrolli ja küsitleb kinnipeetut tema terviseseisundi kohta. Tervisekontrolli ning vestlust kinnipeetu tervisliku seisundi kohta viiakse läbi eraldi ruumis, milles samal ajal ei viibi teisi isikuid. Tervishoiukontrolli tulemused lisatakse isiklikku toimikusse.

---

¹⁸ Õiguskantsleri 10.06.2009 kiri nr 7-7/090496/0903671 ja sellele lisatud Jõhvi arestimaja kontrollkäigu kokkuvõtte punktid 4.1 ja 4.2.

Eelnev säte nimetab üheselt tervisekontrolli teostamise kohustuse ning erandeid sellele ette ei näe. Õiguskantsler on teadlik, et majanduslikel põhjustel ei ole Lääne Prefektuur Haapsalu ja Kärkla kambris tervishoiutöötajad palganud. Samas on ka Euroopa piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise komitee (CPT) rõhutanud oma standardites, et kinnipidamise järgselt peab politseikinnipidamiskohas olema kinnipeetule võimaldatud sõltumatu arstlik läbivaatus, mis tuleb dokumenteerida.¹⁹

Esmase tervisekontrolli olemasolu vähendab väärkohtlemise riski ning annab arestikambri ametnikele kindluse, et kambrisse paigutatud isik on võimeline oma tervise olukorrast tulenevalt arestikambris viibima.

Õiguskantsler leiab, et kuni tervishoiutöötaja poolt arstliku läbivaatuse tagamiseni tuleks ajutise lahendusena arestikambrisse saabuvate kinnipeetute tervise üldine olukord koheselt dokumenteerida arestikambri ametnike poolt. Arestikambri ametnik saab kinnipeetu tervise olukorra fikseerida võimalusel isiku küsitluse ja kindlasti nähtavate vigastuste ja/või haigusnähtude tuvastamise vormis. Terviseandmete kohta kinni peetud isiku selline küsitlemine peab olema isikule siiski vabatahtlik. Sarnane praktika on kasutusel joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis täitmisel, kus on eraldi lahter kainenestatava väliste kehavigastuste ja haiglaslike nähtude olemasolu kohta.²⁰

Eelneva kokkuvõtteks märgib õiguskantsler, et esmase tervisekontrolli teostamata jätmine on ASKe § 7 lõike 2 rikkumine. Tegu on olulise meetmega väärkohtlemise ohu ennetamisel. Õiguskantslerile teadaolevalt on tervishoiutöötaja olemas Lääne Prefektuuris vaid Pärnu prefektuurihoones ning seega on esmase tervisekontrolli puudumine süstemne probleem, mis ei puudutav vaid Haapsalu ja Kärkla kambreid.

Õiguskantsler teeb Politsei- ja Piirivalveametile ettepaneku tagada Lääne Prefektuuri arestikambrites esmase arstliku läbivaatuse korraldus. Kuni tervishoiutöötaja leidmiseni teeb õiguskantsler soovitusena korraldada kinnipeetu arestikambrisse saabumisel esmane tervisekontroll kinnipeetu küsitluse ja nähtavate vigastuste või haigusnähtude dokumenteerimise teel arestikambri ametnike poolt.

(5) Hea praktika

Haapsalu kambri töö arvestuse raamatust nähtus, et sinna märgitakse muule infole lisaks ka kinnipeetule antud ravimid ning osutatud tervishoiuteenused (nt kinnipeetu Z.I kohta oli raamatus märge, et 12.04.2010 viidud hambaarsti juurde). Samuti on raamatus järjepidevalt

---

¹⁹ CPT standardid, CPT/Inf/E(2002)1 – Rev. 2006, lk 6, p 36 ja 38. CPT on määratlenud oma Montenegro visiidi raportis (p 20) andmed, mida peaks esmase tervisekontrolli juures fikseerima: *"The CPT reiterates its recommendation that the record drawn up following the medical examination of newly-arrived prisoners contain: (i) a full account of statements made by the person concerned which are relevant to the examination (including his description of his state of health and any allegations of ill-treatment), (ii) a full account of objective medical findings based on a thorough examination, and (iii) the doctor's conclusions in the light of (i) and (ii), indicating the degree of consistency between any allegations made and the objective medical findings."* Kätesaadav: <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-eng.htm>.

²⁰ Siseministri 14. detsembri 2009. a määrus nr 65 "Joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis vorm" § 2 p 4: kainenemisele toimetatud isiku vaatluse ja tema asjade läbivaatuse tulemused, sealhulgas üleriide ja jalatsite kirjeldus, andmed avastatud tervisekahjustuste ja haiguslike nähtude ilmumise kohta ning hinnang tervise seisundile;"

dokumenteeritud kinnipeetu kirjalikud taotlused telefoni kasutamiseks ning väljasaadetud ja sissetulnud kirjad.

Teise olulise asjana oli Haapsalu kambris viibinud kinnipeetute toimikutesse fikseeritud kinnipeetule kambrisse antud inventari nimekiri. Iga konkreetse eseme kättesaamist kinnitab kinnipeetu samal nimekirjal oma allkirjaga.

Kärdla kambris on positiivne see, et arestikambri töö arvestuse raamatusse märgitakse kinni peetud isikute dušši all käimine, pesu vahetamine ning värskes õhus viibimine ametnikud on võimaldanud mõnel kinnipeetul olla värskes õhus ka kaks korda päevas).

Eelnev praktika soodustab ja lihtsustab kontrolli teostamist arestikambri tegevuse üle kinnipidamise täideviimisel ning annab kiire ülevaate arestikambri igapäevatööst.

(6) Kokkuvõtteks

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks Politsei- ja Piirivalveametile kolm soovitus ja kolm ettepanekut.